

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 185

van **FREYA VAN DEN BOSSCHE**

datum: 15 december 2017

aan **JO VANDEURZEN**

VLAAMS MINISTER VAN WELZIJN, VOLKSGEZONDHEID EN GEZIN

Gedetineerden - Psychisch welzijn

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat het niet goed gaat met het psychisch welzijn bij gedetineerden. Zo toont een recent onderzoek in 12 Vlaamse gevangenissen aan dat gevoelens van stress, depressie en angst frequent voorkomen bij gedetineerden in België, alsook slaapproblemen. Een andere studie wijst erop dat frequent psychofarmaca worden voorgeschreven tijdens de detentie. Een recent onderzoek door de Gentse faculteit Recht en Criminologie, waarbij 1.326 gedetineerden uit vijftien gevangenissen werden ondervraagd, tracht een eerste inzicht te verwerven in de omvang van de psychiatrische morbiditeit en GGZ-hulpverlening bij gedetineerden in de Vlaamse gevangenissen.

Onderzoek toont aan dat hulpzoekend gedrag bij gedetineerden algemeen laag is, en dat zij diensten voor psychiatrische hulpverlening onderbenutten. Dit zou te wijten zijn aan wantrouwen ten opzichte van professionals, uit vrees voor stigmatisering, door een gebrek aan bewustzijn van de beschikbare diensten, of simpelweg dat men zich niet bewust is van hun (psychiatrisch) toestandsbeeld.

Zowat de helft van alle gedetineerden in de Vlaamse gevangenissen heeft een psychiatrisch probleem. Onder vrouwelijke gedetineerden loopt dat zelfs op tot meer dan 60%. Tijdens de huidige detentie geven twee op drie gedetineerden aan nooit (of zeer zelden) gebruik te maken van de hulpverlening van de centra voor geestelijke gezondheidszorg (CGG) die in alle Vlaamse gevangenissen aanwezig zijn sinds de uitrol van het Strategisch Plan Hulp- en Dienstverlening aan gedetineerden. De detentieperiode vormt nochtans een uitgelezen opportuniteit om personen te bereiken die voorheen door de mazen van het (GGZ) net vielen. Psychiatrische stoornissen en klachten gaan gepaard met een veelheid aan nefaste uitkomsten, zowel tijdens als na de detentie (zoals suïcide, geweldpleging, slachtofferschap en recidive). Het inzetten op geestelijke gezondheidszorg vormt dus een belangrijke pijler binnen het ruimer penitentiair beleid. Een goede (mentale) gezondheid vormt immers een centraal element bij een succesvolle re-integratie.

1. Wantrouwen ten opzichte van professionals, vrees voor stigmatisering en het verlies van het zelfbeeld zijn belangrijke barrières binnen de gevangencultuur. Het is dus van belang dat de mogelijke barrières om (laagdrempelige) hulp te vragen én te krijgen worden gereduceerd in de penitentiaire context.

Welke maatregelen zal de minister nemen om deze barrières weg te werken?

2. Via de werking TANDEM worden gedetineerden met psychische problemen geholpen. Het gaat hier om één specifieke groep van gedetineerden: zij die in aanmerking komen voor invrijheidstelling. De nood aan zorg voor gedetineerden voor wie re-integratie nog niet in zicht is, wordt daarmee niet geledigd.

Wat gaat de minister doen aan het gebrek aan diensten die instaan voor het verstrekken van geestelijke gezondheidszorg aan gedetineerden?

3. Ten slotte is de systematische monitoring van de (geestelijke) gezondheid van gedetineerden een essentieel instrument om de behoeften van de gedetineerden in te schatten, de gezondheidszorg hierop af te stemmen, het penitentiair beleid te informeren, en mogelijke interventies in de penitentiaire context te evalueren. Dit was bijvoorbeeld tot voor een aantal jaren tweejaarlijks het geval inzake druggebruik en de geassocieerde gezondheidsrisico's in de Belgische gevangenissen. Spijtig genoeg dateert het laatste rapport van 2011.

Is de minister van plan om een dergelijke herhaaldelijke monitoring nieuw leven in te blazen, idealiter met een focus ruimer dan uitsluitend druggebruik?

ANTWOORD

op vraag nr. 185 van 15 december 2017

van **FREYA VAN DEN BOSSCHE**

1. Er zijn verschillende diensten actief in de gevangenis, die aan de slag gaan met de welzijns- en gezondheidsnoden van gedetineerden: de Psychosociale Dienst en de Dienst Gezondheidszorg van de gevangenen zelf, het Justitieel Welzijnswerk en de Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg. Ook andere Vlaamse diensten zijn in de gevangenis actief en dragen bij aan het welzijn van de gedetineerde (bijvoorbeeld op vlak van sport, opleiding, werk ...). De Vlaamse beleidscoördinator in elke gevangenis brengt deze diensten samen en zorgt voor de nodige afstemming in werking en communicatie. Er wordt o.a. aandacht besteed aan de positionering en bekendmaking van het beschikbare aanbod. Er wordt in de gevangenen gewerkt aan een suicidepreventiebeleid, op basis van het werkboek 'Suicidepreventie beleid in Gevangenen'. Gedetineerden zijn in het Vlaams Actieplan Suicidepreventie opgenomen als een kwetsbare groep.

Ook wat betreft de verslavingsproblematiek zijn er verschillende acties waarin wordt samengewerkt met Justitie, zoals op de drugsvrije afdeling in Hasselt of de samenwerking vanuit de Vlaamse Gemeenschap aan het Believe-project in de gevangenis van Ruislede. Er is vandaag een ruim palet aan activiteiten van laagdrempelig en niet-talig aanbod tot intensieve opleidingen en vormingen.

We trachten het beschikbare aanbod goed bekend te maken bij elke gedetineerde en de gedetineerden te motiveren om er gebruik van te maken. Het is de opdracht van de beleidscoördinator en het beleidsteam in elke gevangenis om de drempels en de toegankelijkheid van het aanbod op te volgen. Op overkoepelend niveau ligt deze opdracht bij de gemengde commissie. We blijven echter in een specifieke context werken, waarbij we onderhevig zijn aan het gevangenisregime en de beperkingen die daaruit voortvloeien. Dit kan een extra hindernis betekenen voor het effectief toeleiden van de gedetineerde naar het beschikbare aanbod binnen de gevangenis.

2. Vanuit onze Vlaamse bevoegdheid inzake de re-integratie van justitiabelen in de samenleving en kaderend in het Vlaams strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden helpt de TANDEM-werking gedetineerden met een geestelijk gezondheidsprobleem, zonder exclusies, met het vinden van de gepast zorg- en hulpverlening na hun detentie. De periode na vrijlating is immers een cruciale en risicovolle periode, waarin de ex-gedetineerde met vele uitdagingen geconfronteerd wordt. We willen met de TANDEM-werking deze overgang zo goed mogelijk begeleiden en zetten zo in op zorgcontinuïteit. De TANDEM-werking heeft niet als opzet de geestelijke gezondheidsnoden van gedetineerden te screenen en hier een antwoord op te formuleren. Het voorzien van gezondheidszorg aan gedetineerden is immers een federale bevoegdheid. De dienst Gezondheidszorg van de Gevangenen (DGZG) organiseert de medische zorg in de gevangenen. Medische zorg in de gevangenis bestaat uit curatieve zorgen verstrekt door de zorgverleners met het oog op het bevorderen, vaststellen, behouden, herstellen of verbeteren van de lichamelijke en geestelijke gezondheidstoestand van de patiënt. Het justitieel welzijnswerk van de centra voor algemeen welzijnswerk bieden onthaal en psychosociale begeleiding aan gedetineerden. Het gaat om het eerstelijnswerk van de CAW's. In elke gevangenis is er structureel overleg tussen beide diensten. De trajectbegeleiders van de CAW hebben een regierol. De psychologen verbonden aan de centra geestelijke gezondheidszorg bieden een therapeutisch individueel of

groepsaanbod gericht op specifieke doelgroepen. Zij zijn hiermee complementair aan de diensten voor gezondheidszorg in de gevangenis.

3. Er worden wel degelijk inspanningen gedaan om de geestelijke gezondheidsnoden in de gevangenissen te monitoren en het beleid hierop verder af te stemmen, bijvoorbeeld via het onderzoeksrapport naar het gezondheidsprofiel van gedetineerden van de UGent en het recente onderzoek van het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) dat de huidige zorgorganisatie in de gevangenissen in kaart brengt. Het KCE stelt hierin een aantal scenario's voor ter verbetering, zodat de zorg aan gevangenen gelijkwaardig wordt met deze buiten de gevangenis, zoals de internationale en Belgische wetgeving het vereisen. Er worden overigens ook gegevens bijgehouden met betrekking tot de TANDEM-werking, zodat monitoring van deze nieuwe werking, bijsturing en beleidsaanbevelingen mogelijk zijn.